

శ్రీః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీమాన్ వేంకటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ ।

వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥

కవితార్కికసింహ సర్వతంత్రస్వతంత్ర
శ్రీమద్వేదాంతదేశిక విరచితం మహాకావ్యం

॥ యాదవాభ్యుదయః ॥

॥ షష్ఠః సర్గః ॥

This document has been prepared by*

Sunder Kidambi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజమహాదేశికన్

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

*This was typeset using skt, L^AT_EX, Itrans, and the **Tikanna** font.

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ యాదవాభ్యుదయః ॥

॥ షష్ఠః సర్గః ॥

శమయతా పురుహూతమహోత్సవం

వ్రజపతిః సహ వల్లవయాథపైః |

నిభృతమంజుగిరా నిజసూనునా

నిజగదే జగదేకకుటుంబినా ॥ 6.1 ॥

విదితవానివ విజ్ఞాపయామ్యహం

శృణుత మే శకునేరివ భాషితం |

పృథుకబుద్ధిరహం పృథుచేతసః

ప్రభవతో భవతో నహి శిక్షయే ॥ 6.2 ॥

నిగమదృష్టమిదం నిఖిలేన వః

క్వచన విశ్వతనౌ పురుషే స్థితే |

య ఇహ యాముపజీవతి తత్తనుం

స హి తయా హితయా భువి నాథవా ॥ 6.3 ॥

అతియజేత నిజాం యది దేవతాం

ఉభయతశ్చ్యవతే జషతేఽప్యఘం |

క్షితిభృతైవ సదైవతకా వయం

వనవతాఽనవతా కిమహిద్రుహా ॥ 6.4 ॥

అనఘశాద్వలకాననసంపదా

నదనదీహ్రాదనిర్ఘరశాలినా |

బహుపశుః పశుపాలకసంతతిః

మహిభృతా హి భృతా న మరుత్వతా || 6.5 ||

అచలమర్చత కిం విబుధైశ్చలైః

శుభవనం భవనం చ దివోకసాం |

క్షమమనేన వనే పరిరక్షితే

న హరిణా హరిణానపి బాధితుం || 6.6 ||

గిరిషు విష్ణువిభూతిషు యుజ్యతే

నిఖిలదేవమయాషు చ గోషు నః |

తదుభయాశ్రితవృత్త్యుపజీవినాం

గురు చిరం రుచిరం చ సమర్చనం || 6.7 ||

అభిమతం గిరయః కృతసత్కీయా

దదతి దర్శితదైవతభూమికాః |

హరితరక్షముఖైరపి విగ్రహైః

అహితమాహితమానవిపర్యయాః || 6.8 ||

పశుభిరద్రిచరైరుపకల్పితే

వ్రజనయే జనయేషు న విప్లవం |

క్షితిమృదేష సమీహితసిద్ధయే

జనమితం న మితంపచతాం నయేత్ || 6.9 ||

అపి చ సాధు గవామభివర్ధనాత్

అన్యతహోనిజయా నిజయాఽఽఖ్యయా |

భజతి గోపగణైరభిరాధ్యతాం

వనమయం నమయన్ ఫలసంపదా || 6.10 ||

హరతి తాపమసాపుపసేదుషాం

మహిమవాన్ హిమవానివ దక్షిణః |

వితనుతే మణిరశ్మిభిరప్యసౌ
 సురపతేరపతేజ ఇవాస్పదం || 6.11 ||

ప్రదిశతా మధుమూలఫలాని నః
 సతరుణా తరుణాద్భుతవీరుధా |
 ఉపకృతం గిరిణా తదిహార్వ్యతాం
 రసతతం సతతం హవిరాహృతం || 6.12 ||

సమరుతా మరుతాపజితాఽమునా
 నదవతా దవతాంతిదవీయసా |
 శ్రమహతా మహతా కృతవిశ్రమా
 వయమితో యమితోల్బణశాక్వరాః || 6.13 ||

బహుమతో మనుజా దధతే ధృతిం
 బహుమతోఽయమనన్యధృతిః సతాం |
 గిరిశతోన్నతిమానధికో హ్యసౌ
 గిరిశతోషకృతోఽపి మహీభృతః || 6.14 ||

సనగరా నగరాజిమతాఽమునా
 కుహరిణా హరిణా సమసంపదా |
 సతతమాతతమానమహీయసీ
 వసుమతీ సుమతీశ్వర ధార్యతే || 6.15 ||

సురసగంధవిభూతినిధే హితం
 పరిగృహాణ నిజే పశుపాలనే |
 సురసగంధవిభూతి నిధేహి తం
 హారిమవేత్య గిరిం హవిరుత్తమం || 6.16 ||

విశుద్ధతో యోఘపరీతపార్శ్వే
 శుద్ధాశయాః శ్వేత ఇవాంతరీపే ।
 నిరాశిషో నిత్యమిహాశ్రయంతే
 నైః శ్రేయసం తా త నివృత్తిధర్మం ॥ 6.17 ॥

ఇహవాసమహీ సమహీనగుణే
 స్థిరకుంజగృహే జగృహే విబుధైః ।
 అయమానమతాం న మతాం న తనుం
 క్షితిభృద్భజతే భజ తేన ధృతిం ॥ 6.18 ॥

తటభూమిరసౌ జయతి త్రిదివం
 పవనాగత తాపవనాగత తా ।
 ఇహ దేవగణైరనిశాధ్యుషితా
 యుతకోకనదాయుతకోకనదా ॥ 6.19 ॥

ప్రకృష్టవంశోదయమాననీయః
 ప్రభూత తోయప్రథితానురూప్యః ।
 ప్రవాలముక్తామణిచిత్రితాంగీః
 పత్నీరయం ప్రాపయతే పయోధిం ॥ 6.20 ॥

నంద నీతిధన సర్వనందనీ
 తత్త్వ యాతమతిభూష తత్త్వయా ।
 సాధునా క్షితిభృతో రసాధునా
 సేవ్యతామిహ గతేన సేవ్యతాం ॥ 6.21 ॥

నమ్యతేహ నియతా విభూతయే
 భూతయేశ్వరతయా విరాజతే ।
 రాజతేదృశతటీమహీయసే
 హీయసే న యది నామ నమ్యతే ॥ 6.22 ॥

అయోగనిద్రస్య హరేరిదానీం
 మాన్యే పదే మానసతః ప్రవృత్తాః |
 త్వదాశయస్వచ్ఛసరిత్ప్రవాహే
 హంసైః సమం వాసమిహాశ్రయేమ || 6.23 ||

నిశాకరస్య స్ఫటికేష్యహాధికం
 సుజాతరూపా శ్రయతో విభా సితా |
 రవిప్రభా చ స్పృశతీవ సాంధ్యతాం
 సుజాతరూపాశ్రయతో విభాసితా || 6.24 ||

న దంతినోఽస్మిన్ ముదితా నదంతి నో
 వనస్థలీలాఽస్త్విహ దేవనస్థలీ |
 వ్రజాధిపాఘ్నాన్న తీవ్రజాధిపా
 ప్రభాతతామ్రాశ్మగణప్రభాతతా || 6.25 ||

మహీయసీ గోపగణాశ్రితా మహీ
 వనైరుపేతా ఫలపుష్పభావనైః |
 రసౌఘరమ్యైరపి నిర్ఘైరసౌ
 చకాస్త్యముష్మిన్ యవనైశ్చ మేచకా || 6.26 ||

సదోన్నతాయ ప్రణమత్యముష్మై
 సతాం కనిష్ఠా ప్రథమాంకనిష్ఠా |
 నిశామయాస్మిన్ సరితశ్చ రత్న-
 ప్రభాసమానాః ప్రతిభాసమానాః || 6.27 ||

ఇహ వంశలతావిలగ్నవాలాః
 ప్రియవాలా నతకంధరాశ్చమర్యః |
 శబరీకబరీనిరీక్షణేన
 త్రపమాణా ఇవ నిశ్చలా భవంతి || 6.28 ||

హరినీలరుచా లసత్తమిస్రో
 దివసేఽపి స్ఫురదోషధిప్రదీపః |
 నిశి చైష తపో ధనాంగదీప్త్యా
 దినమోహోదవిభక్తకోకయుగ్మః || 6.29 ||

వ్రజవైరవతీషు వల్లవానాం
 వృష సేనాసు సదానవాసు దేవః |
 అచలాకృతిరాశు నైష గోప్తా
 వృషసేనాసు సదా న వాసుదేవః || 6.30 ||

మధునా సవిభవ సంతం
 మదనధనం యం వదంతి శుభదివసం తం |
 నియతమిహైవ వసంతం
 నిష్కామధియోఽపి నిర్విశంతి వసంతం || 6.31 ||

కాననం దధదసౌ సదోన్నమత్
 కాంచనారకకుభం సదృక్షకః |
 మందరస్య మహతా స్వవర్షణా
 కాం చ నార కకుభం సదృక్షకః || 6.32 ||

అనేహసా హానిరుపైతి నేహ సా
 న కందరస్థస్య దిశత్యకం దరః |
 అపాస్య తాం భీతిమసాపుపాస్యతాం
 సదా నవా భూమిరియం సదానవా || 6.33 ||

సమింధతేఽస్మిన్నజహత్సమాధికాః
 సమాధికాతీ తధియః స్థిరాశయా |
 స్థిరాశయాశ్చ ప్రతినః సదారసాః
 సదారసాధ్యేషు తపస్స్వవస్థితాః || 6.34 ||

వసత్యముష్మి౯ వనదేవతాదుభతా
 విభాతి భాస్వత్తిలకాలికాననా |
 విచిత్రరత్నా మహతీ చ మేఖలా
 విభాతి భాస్వత్తిలకాలికాననా || 6.35 ||

తపస్వినామాత్మవిదాం నివాసైః
 సమానభూమావసమానభూమా |
 ఇహోటవీ కాంచనకర్ణికార-
 పరాగతామ్రా౭ప్యపరాగతామ్రా || 6.36 ||

సరస్సు జాతైః నలినైః సుజాతైః
 అపాం తరంగైశ్చ సుధాంతరంగైః |
 ఇహోసమే౭తివ్రతతౌ సమేతి
 మరుత్తుషారః శ్రమరుత్తుషారః || 6.37 ||

యమభిప్లుతమంబుధరైరభితః
 సరసా సరసాస రసా౭౭సరసా |
 స్థిరధర్మ తయా గిరిరాద్రియతే
 స మయా సమయాసమ యా సమయా || 6.38 ||

వ్రణమ తమిమమచలమమరం
 అహితమహితమహితమహిత |
 భజనమలఘు విఫలమిహా న
 సదయసదయ సదయ సదయ || 6.39 ||

రత్నోపసంఘటితశృంగఫణాసహస్రః
 స్ఫారోదితస్ఫటికరశ్మివిశుద్ధకాయః |
 నిత్యం వహన్నిజబలేన మహీమహీనః
 పుష్యత్యసౌ మధురిపోరపి భోగయోగం || 6.40 ||

మరుద్గణసమాశ్రితో మఘవరత్ననీలద్యుతిః
 విభాతి వనమాలయా వితతనిత్యతుంగాకృతిః |
 కనత్యభిగతః శ్రియా కనకరశ్మిపీతాంబరః
 కరోతి విధృతిం భువః కథమసౌ న విశ్వంభరః || 6.41 ||

ముహూరవధీరితోఽపి భజతీహా యువా గణయన్
 హితమతిభూరితానవసుధే వనితాం తరసా |
 సపది విహాయ మానమియమృచ్ఛతి తం ప్రతి సా
 హితమతిభూరితా నవసుధేవ నితాంతరసా || 6.42 ||

ఇహ మరుతో వహంతి సురసింధుసగంధసరి-
 ద్వికసిత హేమకోకనద సౌరభసారభృతః |
 మధుకరమౌలిదమ్న మదదంతుర దంతిఘటా-
 కరటకటాహవాహిఘన శీకరశీభరితాః || 6.43 ||

మనఃప్రియమిహ ప్రభో మధురసాదరం సాదరం
 విధత్స్వ హవిరర్పయన్వ్రీతశుభావనాం భావనాం |
 కురుష్వ చ గురుష్వఘక్షపణదక్షిణాం దక్షిణాం
 ప్రయచ్ఛతి తవేస్సితం ప్రణయపర్వతః పర్వతః || 6.44 ||

గిరిభజనోదితప్రియవికాసమయే సమయే
 జనితనభః ప్రచారజలపత్రిదశైస్త్రిదశైః |
 సహ యది నః సమేతి హారిరప్రతిఘప్రతిఘః
 ప్రతిహతిమేతు దుష్టవధదోహాలినా హాలినా || 6.45 ||

ప్రత్యక్షం గోత్రమాసన్నం కిమనాదృత్య గోధనైః |
 అదృశ్యో గోత్రభిత్ కశ్చిద్గతః స్వర్గం గవేష్యతే || 6.46 ||

అహారోఽవివిధైరోఽభిరైకైకై విబుధానపి |
అపరిచ్ఛిన్నమూలోఽసౌ ససారః సర్వదుఃఖకృత్ || 6.47 ||

నంద గోపప్రభో ధర్మైర్విజ వృద్ధార్య సద్గతిం |
భజ తామేవ బుద్ధ్వాఽద్రిం తను త్రాణే రతిం గవాం || 6.48 ||

నానాఫలవనాలీకే నాలీకేద్ధామితోదకే |
తోదకే చ క్షుధామత్ర ధామ త్రస్తహితం విదుః || 6.49 ||

సహసా సహ సార్క్షైర్మా తరసేతరసేవనం |
తను తాత నుతాద్వజ్జీ న గతో న గతోఽర్చ్యతాం || 6.50 ||

జషతామిహా ధీః సూర్యసమా హి తవ సుందరీం |
రక్షార్థమిహా యక్షేణ సమాహితవసుం దరీం || 6.51 ||

సభాజనం వదామ్యేతద్ధవ్యైః సరసభాజనం |
సభాజనం గిరేరర్థ్యం స్వవృత్తుల్యుల్లాసభాజనం || 6.52 ||

భవతా భవతాపఘ్నై భావితే భావితేజసా |
సుతరా సుతరామస్మిన్ సురభీః సురభీశ్వర || 6.53 ||

బహూవిద్భ్యః సమగ్రాహి సమగ్రా హి మతిస్త్యయా |
అతోఽన్యజనసందిగ్ధే న సందిగ్ధే హితాహితే || 6.54 ||

గోవర్ధనప్రకాశిన్యా గోవర్ధనసమాఖ్యయా |
సమక్షేఽపి గిరేరస్య సమక్షేపి క్షమా స్తుతిః || 6.55 ||

వయం ధేనుశతైః సార్థమత్రాసంకటకాన్వయాః |
అన్వభూమ నిరాబాధమత్రాసం కటకాన్వయాః || 6.56 ||

అనంతమహిమా సోఽయం సమస్తవసుధాధరః |
మౌలిమండనమస్యేందుః సమస్తవ సుధాధరః || 6.57 ||

తపోధనైరయం శైలో మహాభాగ మహీయతే |
గోధనైరపి న త్వత్ర మహాభాగమ హీయతే || 6.58 ||

రోధోరోధోజ్జితైరేతైరుత్సైరుత్సైకత్తైరసౌ |
మహీమహీనాం తనుతే గ్రావాగ్రావాప్తతారకః || 6.59 ||

ధిషణాతీత ధిషణా లోకనీత్యాఽస్తు లోకనీ |
సుధరేఽస్మిన్వసుధరే తా త తేజస్వితా తతే || 6.60 ||

పాదపాదభ్రపర్యంతా దీనాదీనామసౌ గతిః |
గోప గోపనయోగ్యాఽస్మిన్ కాంతా కాంతారభూరపి || 6.61 ||

ఇహ పుష్పోఘనిష్పన్నవ్రజామోదే వనే హితే |
భృశముత్సవసంతోషం వ్రజామో దేవనేహితే || 6.62 ||

ప్రయతస్వ గిరేరస్వ వ్రజదేవ సభాజనే |
ఖపుష్పకల్పే మా భక్తిం వ్రజ దేవసభాజనే || 6.63 ||

దేవస్థానమివేంధానం పరాయణమవారితం |
గోవర్ధనమవేహ్యేనం నారాయణమివారితం || 6.64 ||

మోఘాశో మఘవాందేవః స్యాదత్ర త్యస్య సాదనే |
మేఘానామమి వా భావః సాదమేత్యద్రిసాదనే || 6.65 ||

అచంచలాంగసత్తాకశ్చలాచలఘనాతతః |
అచలః కస్య నాకల్యః సాధ్యానందస్య సిద్ధిక్యత్ || 6.66 ||

అగః సనగ ఆసన్నః సాలతాలలతా తతః |
సతతం సంహతఘనః సంగతానందసాధకః || 6.67 ||

అహహోంగ ఖగంగాకగాహకాంగాంకగాగకః |
అఘాకాగాంగకాగాంకగాంగకాగఖగాంగకః || 6.68 ||

రజతగైరికరత్న గణైరయం
కనతి కాంతలతాంచితకాననః |
త్రిజగదేకనిధానతయాధికః
త్రిదశరాజధరాధరతల్లజాత్ || 6.69 ||

సహేత పర్వతోఽయం వో గోఘ్నం క్వచన కందరే |
అదరిద్రా వసామోఽత్ర సర్వహేతోరివోదరే || 6.70 ||

ఘనాఘనా ఘనాఘనాద్భుతేహ శాఖీసంతతిః |
వనావనావనావనానురూపసత్ఫలావృతా || 6.71 ||

వృతేహ భాతి హేమభూర్నమేరుణా సమంతతః |
ప్రతీహి నైనమద్భుతం న మేరుణా సమం తతః || 6.72 ||

ఇహ ప్రభూతవాహినీవనే వనే వనే వనే |
ఫలేన భూయతే స్వయం నతేన తేన తేన తే || 6.73 ||

అహోర్యమేతిచేతనాసితాసితానరాజ తే |
అహోర్యమేతి చేతనా సితాసితా న రాజతే || 6.74 ||

సమగ్రగుణభూమాఽసౌ సానుమానాగమానితః |
సమాహితధియాం సేవ్యః సానుమానాగమానితః || 6.75 ||

యాచలే జరసానేతా తానే సారజలే చయా |
కాలిమానవసాయామా మాయా సా వనమాలికా || 6.76 ||

ఏకక్రియాన్వితశ్లోకావృత్తిః

అభ్రాంతమతిశయ్యేహ విరాజితతమాగమే ।
నిశామయాలీనఘనం సాలౌఘమతినందనం ॥ 6.77 ॥

అభ్రాంతమతి శయ్యేహవిరాజి తతమాగమే ।
నిశామయాలీనఘనం సాలౌఘమతినందనం ॥ 6.77 ॥

చారుచీరీరుచా రోచీ రురుచారైరచర్చరుః ।
చిరోచ్ఛరోచిరచరో రుచిరో రుచిరాచరః ॥ 6.78 ॥

నీతినేత్ర నతానంత నితాంతోన్నతతానతః ।
తాతేతోఽతనుతోఽనీతం న నుత్తైనోనుతాంతతః ॥ 6.79 ॥

సరాససారసాసారైః సూరోస్రసరుసారసైః ।
రససూః సరసస్రంసైః సరఃసారరసైరసౌ ॥ 6.80 ॥

ధీర ధీరధురాధారీ ధారాధరధరోఽధరే ।
రోధోధరారోధరోధిధారాధారో ధరాధరః ॥ 6.81 ॥

భూభృన్నిభేభభానేనానేన భూనాభినేనభ ।
భానుభానుభభాభిన్నం నున్నం నూనం న నో నభః ॥ 6.82 ॥

తత్ర తత్రాతితారేఽత్ర తారాతీతతరూత్తరే ।
తరేత్తాతారతీరేతా తతే త్రాతరి తే రతిః ॥ 6.83 ॥

వితతీతావృతివృతే వీతాతీతావృతావృతౌ ।
తాతావాతాతివృత్తేఽతి వాతోఽతీవాతతేఽవతి ॥ 6.84 ॥

నున్నైనసాం నినంసూనాం సానూనాసనసానునా ।
సానసాం సః ససేనానాం సానేనాసన్నసూః సనిః ॥ 6.85 ॥

కల్లోల్లోల్లొలకీలావే కేకాకలకలాకులే ।
కాలికాకలిలాలోకే కాలే కాలే కిలైకకుః ॥ 6.86 ॥

నయానయానయానయానయానయానయానయానయా |
నయానయానయానయానయానయానయానయానయా || 6.98 ||

యానయానయానయాన యానయానయానయాన |
యా నయానయానయా న యానయానయా న యా న || 6.98 ||

మాయాభాసా సాభాయామా యా సూతాయా యాతాసూయా |
భాతాయాయాయాతాభా సా యాయాగే గేయాయాసా || 6.99 ||

నేవా మాననమావాసే వాసితాహితాసాసా |
మాతా పితా తాపితామా నహితా తతతా హి న || 6.100 ||

గేహా దేవదేహాగే హాసతాననతాసహా |
దేతానయాయానతాదేవ నయాత తయానవ || 6.101 ||

నదీసారసమేతాత్ర దీప్తా భాసా నరావృతా |
సాభానాసౌ మాభిరామే రసా సౌమ్యా సుమానస || 6.102 ||

వసుదా త్రసదానంద ధీసుదాంత ముదా నతా |
తానదా ముక్తిదా రమ్యా సనదాత్ర సదా రసా || 6.103 ||

సద్భవేఽంకురయాతవైభవలతాశోభ్యుచ్ఛనానాగమే
భవ్యం కర్మ సదార్చితోద్భవ నదీయాదఃసనాథీకృతే |
చిత్రాటవ్యనువాహివాతపలనశ్రేయః ప్రచేయోత్సవే
వేదోక్త్యా సమయే భజేః శుచి గిరౌ మేరూన్నతేఽస్మింధ్రవే || 6.104 ||

వాసే నాస్మిన్నూజాదేవా వాదే జాతా తోద్యారావా |
వారాద్యావిర్భూతాజీవా వాజితాత్రాదీనా సేవా || 6.105 ||

సానుమానయమతీ తతారకః
సానుమానయమతీ తతారకః |

సానుమానయమతీ తతారకః

సానుమానయమతీ తతారకః || 6.106 ||

విరాజమానాదసమాన భూమా-

విరాజమానాదసమానభూమా |

విరాజమానాదసమానభూమా

విరాజమానాదస మానభూమా || 6.107 ||

అక్లిష్టచిత్రమిదమత్ర మనాగివోక్తం

చిత్రాయుతాని సువచాని పునస్తథాపి |

కృత్యం విభోర్ని గమనీయమనన్యభక్తైః

ఆరాధ్యతాం హరిరసౌ పృథీవీధరాత్మా || 6.108 ||

ఇతి కథయతి కృష్ణే గోపవృద్ధా విదధ్యుః

శరణమశరణానాం శాద్వలశ్యామలాంగం |

పులకితవనమాలం పుష్పకింజల్కజాలైః

పురుషమచలశృంగే పుండరీకాయతాక్షం || 6.109 ||

శతమఖమణీశైలః స్యాదసౌ దేవతాత్మా

శరది సముదితం వా తోయకాలస్య తోకం |

చిరపరిచితపూర్వం చేతసాం కిం న భాగ్యం

న కిమిదమితి చింతాం న వ్యతీయాయ నందః || 6.110 ||

ఆద్యం కిమేతదధిదైవతమద్భుతానాం

ఆకాలికం ఫలముతైకమిదం శుభానాం |

ఏకీభవన్నిధిరసౌ కిమభీప్సితానాం

ఇత్యన్వభావి సవిధోపగతైః స దేవః || 6.111 ||

పీతాంశుకే పృథులబాహుభుజాంతరాలే
మేఘాభిజన్మని మిథః ప్రతిబింబబుద్ధ్యా |
ధన్యాని గోపనయనాని తదాఽన్వభూవన్
కృష్ణే చ తత్ర చ కియంతి గతాగతాని || 6.112 ||

|| ఇతి కవితార్కికసింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య శ్రీమద్వేంకటనాథస్య
వేదాంతాచార్యస్య

కృతిషు యాదవాభ్యుదయే మాహాకావ్యే షష్ఠః సర్గః ||